

**Українці запитали Далай-ламу, чи потрібна йому допомога.
Той відповів: «Створюйте щасливі спільноти»**

20 жовтня лавреат Нобелівської премії миру Далай-лама XIV уперше в історії [провів діалог з українцями в прямому етері](#). Замість запланованої години розмова тривала 1 годину 30 хвилин, тому українці змогли поставити кілька додаткових запитань. Найчастіше у розмові згадували мир зовнішній і внутрішній, освіту, екологію, пандемію, співіснування людей різних націй та релігій. Один із глядачів, Олександр Заїка з Житомирщини запитав, чим він може допомогти Далай-ламі. «Я щодня практикую альтруїзм, тому мрію, щоб усі люди були щасливими. Але людина не зможе знайти щастя у нещасливому оточенні. Тому де б ви не жили, створюйте щасливі спільноти», — відповів Далай-лама. За словами голови Ради ГО "ЕдКемп Україна" Олександра Елькіна, діалог планувався ще з липня. Але мрію побачити Далай-ламу на українській землі Олександр Елькін не покинув і наприкінці розмови запросив світового лідера до України.

Трансляція діалогу відбувалася на [Facebook-сторінці](#) організаторів — EdCamp Ukraine з 06:30 майже до 08:00. Україну представляли голова Ради ГО "ЕдКемп Україна" Олександр Елькін, який ініціював і модерував цей етер, експертка з освітніх політик, міністерка освіти і науки України (2016 — 2019) Лілія Гриневич, фронтмен гурту «Антитіла» та друг Фонду ООН у галузі народонаселення в Україні Тарас Тополя і телеведуча каналу «1+1», кураторка проекту «Право на освіту» Наталія Мосейчук. Вони ставили запитання Далай-ламі від себе і від імені українців і українок, які завчасно зареєструвалися на [сайті події](#).

Запитання збирали 13 днів — надійшли сотні, повідомляють організатори. «Люди запитували про спільні для всіх українців негаразди: війну на Сході, відсутність сталого розвитку, — розповідає Олександр Елькін. — Багато було і загальнолюдських запитань: про пошук мети, щастя, миру з оточуючими і собою. Цікавилися думкою Далай-лами про різні філософські питання, ідеї, навіть, дієту і шлюбну зраду. А через те, що ми освітянська спільнота, багато запитань надійшли від педагогів, які прагнуть передавати дітям не тільки академічні знання, але і м'які навички: уміння співпереживати, брати відповідальність, діяти разом, бути стійкими. Усе запитати не вдалося, але найцікавіші запитання ми озвучили в етері».

Далай-лама впродовж усього діалогу наголошував, що людей треба розглядати як соціальних істот, які не можуть існувати поза суспільством і схильні співпереживати своїй спільноті. Відповідаючи на запитання Тараса Тополя про те, як українству побудувати єдність поміж собою, Далай-лама згадав історію відносин Німеччини та Франції: «Для цих народів було нормою бачити себе як ворогів. Це призвело до Першої та Другої світових воєн. Але згодом вони зрозуміли, що треба допомагати одне одному, об'єдналися у Європейському Союзі й з того часу там панує мир. Я вважаю ЄС взірцем співіснування народів». Також Далай-лама пригадав, що свого часу з тих самих міркувань пропонував перенести штаб-квартиру НАТО до Москви, аби росіяни не бачили у народах Західної Європи ворогів.

З іншої сторони, вибудовування єдності всередині країни примусово, за принципами тоталітаризму, завжди призводить до краху, вважає духовний лідер тибетців: «Українці добре знають це, бо самі жили в тоталітарному радянському суспільстві, й СРСР врешті розвалився. У світі досі зберігаються деякі автократичні держави, але я впевнений, що вони обов'язково зміняться. Бо тоталітаризм суперечить індивідуальній свободі, яка є невід'ємною частиною людини».

Далай-лама неодноразово наголосив, що вивчення наукових даних з людської психології, роботи мозку допоможе у вирішенні нагальних проблем і в запобіганні нових. Цю думку він розвинув у відповіді на запитання Лілії Гриневич про роль емоцій у навчанні: «Добросердя і співпереживання мають панувати в освіті. Бо навіть найменша дитина радше тягнеться до людини, яка посміхається, ніж до вчителя з серйозним обличчям. Так і поміж дорослими: легко викликати посмішку в друга. Але викликати посмішку у ворога дуже непросто».

Наталія Мосейчук цікавилася думкою Далай-лами про пандемію COVID-19 – як людству треба сприймати цю хворобу. Тибетський співрозмовник нагадав, що було чимало епідемій, які швидко виникали і швидко зникали. Натомість наголосив, що зараз його більше хвилюють екологічні проблеми, котрі відійшли на другий план. «Через десятиріччя багато густонаселених місць на Землі перетворяться на пустелі, міста зникнуть під водою. Мені 85 років, і я міг би не перейматися через це. Але наші діти, про яких ми сьогодні багато говоримо, яким ми хочемо дати добру освіту, — вони житимуть у цьому світі. Тому якщо хочете подбати про щастя своїх дітей — дбайте про екологію».

Свою власну мету і мрію Далай-лама формулює просто: жити щасливе життя і щоб усі люди були щасливі. «Щоранку я запитую себе — що я можу зробити для інших людей? Я — буддистський чернець, мені потрібно небагато, і я сповідую альтруїзм. Але це більш природно, ніж здається. Уявіть фермера, який працює на землі. Містянин може подумати, що той піклується про землю, бо любить її. Може й так, але селянин знає, що має піклуватися про землю, бо вона годує його і його сім'ю. Так і альтруїзм: намагання зробити людей навколо щасливими — це шлях до власного щастя. Бо ви не зможете бути щасливими, допоки інші нещасні».

Лілія Гриневич винесла з діалогу багато важливих ідей для розвитку реформи Нової української школи: «Над цим необхідно думати. Адже всі ми зацікавлені, щоб наші діти могли себе реалізувати і бути щасливими. Для цього треба мати душевну стійкість, вміння співпереживати, вміння діяти. На жаль, цього мало у шкільній освіті».

Колишня міністерка освіти і науки вдячна Далай-ламі за його внесок у створення міжнародної програми соціально-емоційного та етичного навчання ([CEEH](#)). Зараз в Україні 195 педагогів пілотують її впровадження у 26 школах 23 областей країни за підтримки Міністерства освіти і науки України, Інституту проблем виховання Національної академії наук України і Громадської служби миру GIZ.

Наталія Мосейчук почувалася після діалогу приголомшеною. «Я знала, що це буде розмова з великою людиною, але я не могла навіть уявити масштаб цієї особистості. Думаю, згодом все це влягеться в голову, і ми всі зрозуміємо, з ким ми зараз мали справу, — вважає телеведуча. — Це була розмова не з кліриком, а з нейропсихологом, педагогом, філософом, з величезним гуманістом. Він навіть не лідер громадської думки, він — лідер думки цивілізації».

Тарас Тополя зізнався, що тепер має замислитись над поняттям єдності: «Усі три мої запитання були про єдність. І щоразу Далай-лама, відповідаючи, наголошував, що весь світ — одна єдина система, одна душа. Що об'єднані всі 7 мільярдів людей. Що світ стає менший, а його частини і процеси — більш взаємозалежними. І в майбутньому це буде лише посилюватися, — пригадує слова тибетського співрозмовника фронтмен гурту «Антитіла». — Усе це треба усвідомити і, звісно, ще обговорити».

Обговорювати почуте Лілія Гриневич, Наталія Мосейчук і Тарас Тополя будуть у трьох окремих дискусіях-пілсьмавах:

27 жовтня, 18:00 — 19:30 — «Мир у світі людей» з Тарасом Тополею за участі:

- Світлани Ройз, дитячої й сімейної психологині, консультантки телеканалу «Плюс-Плюс», авторки книг з дитячої і сімейної психології та освітніх проєктів для батьків, педагогів і психологів;
- Людмили Дем'яник, ветеранки, учасниці бойових дій, відома як Катруся Стріла;
- Ірини Прибінської, головної спеціалістки відділу освіти Станично-Луганської районної державної адміністрації Луганської області.

30 жовтня, 18:00 — 19:30 — «Освіта для миру» з Лілією Гриневич за участі:

- Сергія Бабака, голови комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій;
- Вадима Карандія, директора Українського інституту розвитку освіти;
- Валентини Федоряки, учительки фізики й математики Трудолібовської ЗОШ Миргородського району Полтавської області.

30 жовтня, 18:00 — 19:30 — «Пандемія і її вплив на людство» з Наталією Мосейчук за участі:

- Святослава Вакарчука, лідера і вокаліста рок-гурту «Океан Ельзи»;
- Андрія Віленського, т.в.о. Голови Національної служби здоров'я України;
- Іванни Коберник, співзасновниці ГО «Смарт освіта» та «Батьківський контроль», експертки з комунікацій.

Трансляції дискусій відбудуться на [Facebook-сторінці](#) організаторів діалогу. А відеозаписи дискусій і самого діалогу можна буде подивитися на [YouTube-каналі](#) EdCamp Ukraine.

Нагадуємо, паростки ідеї провести діалог Далай-лами з українцями з'явилися у лютому 2019 року, коли делегація найбільшої освітянської спільноти EdCamp Ukraine відвідала Малий Тибет в Індії. Там українці отримали запрошення на особисту авдієнцію з Далай-ламою. Згодом Далай-лама запросив українців на світову презентацію програми СЕЕН в Нью-Делі (Індія). А вже на П'ятій національній (не)конференції EdCamp Ukraine у липні цього ж року було презентовано пілотний проєкт з упровадження СЕЕН по всій Україні. «За цей час наша команда і офіс Далай-лами стали добрими друзями, — розповідають у EdCamp Ukraine. — З моменту оприлюднення листа Далай-лами на підтримку людства у часи пандемії та започаткування практики його світових діалогів ми мріяли про те, щоб таке світське спілкування стало можливим і для України».

Корисні посилання

- Сайт події: <http://www.edcamp.org.ua/dalailama2020>
- Сторінка EdCamp Ukraine у Facebook: <https://www.facebook.com/edcampukraine>
- Сторінка Далай-лами XIV у Facebook українською: <https://www.facebook.com/DalaiLamaUA>

Партнери події

Громадська служба миру GIZ — Україна
Національний центр «Український дім»
Медіагрупа «Накипіло»
Піар-агенція «Bagels&Letters»
Журнал «Колесо Життя»
Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»

Довідки

Його Святість Далай-лама XIV (ім'я при народженні — Джецун Джампхел Нгаванг Лобсанг Єше Тенцзін Г'яцо) — 14-й Далай-лама та духовний лідер Тибету, Лауреат Нобелівської премії миру.

Народився 6 липня 1935 року в родині селянина у Тибеті. У віці 2 років був оголошений реінкарнацією минулого Далай-лами XIII. У 1950 році, коли незалежний Тибет був щойно окупований Китаєм, у віці 15 років повністю взяв на себе обов'язки Далай-лами — духовного і політичного лідера країни. Після Тибетського повстання 1959 року був вимушений покинути Тибет, як і тисячі його співвітчизників й оселитися у місті Дармсала на півночі Індії.

З того часу Далай-лама продовжує бути лідером буддистського світу та до 2011 року був головою Уряду Тибету у вигнанні. Далай-лама XIV ніколи не закликав до насильницького повернення незалежності Тибету, але використовує всі можливості мирного вирішення ситуації. За свій внесок у розбудову миру і гуманізм, захист прав людини в усьому світі у 1989 році отримав Нобелівську премію миру.

Далай-лама XIV виступає з лекціями, бере участь у панельних дискусіях, проводить діалоги з представниками різних культур, націй і релігій, відвідує університети і державні установи. Значну частину його діяльності становлять міжрелігійні контакти: він зустрічався з головами християнських та іудейських церков, духовними лідерами ісламу, сикхізму, індуїзму. З Іоанном-Павлом II він зустрічався 6 разів.

Ініціатива EdCamp народилася в 2010 році в США. Американські вчителі і вчительки вирішили створити альтернативний державному спосіб підвищення кваліфікації та професійного розвитку педагогів. З тих пір рух EdCamp поширився у 44 країнах, однією з перших країн, яка приєдналася до цієї ініціативи, стала Україна. У 2019 і 2020 роках формат EdCamp увійшов до світового рейтингу HundrED.

Громадська організація «ЕдКемп Україна» (або Спільнота відповідального вчительства EdCamp Ukraine) має на меті покращення кваліфікації шкільних педагогів, підвищення статусу вчительок і вчителів та загалом реформування системи освіти України. Сьогодні EdCamp Ukraine є найбільшим незалежним освітянським рухом у країні, до нього вже приєдналися понад 30 000 прогресивних педагогів.

Однією з ключових подій руху є щорічна загальнонаціональна (не)конференція EdCamp Ukraine, яка проводиться у Харкові. Останній раз у 2019 році вона зібрала близько тисячі вчителів і вчительок та освітніх експертів і експерток з 25 регіонів України та 197 міжнародних експерток і експертів з 19 країн світу. Щомісяця регіональні (не)конференції (міні-EdCamp'и) проходять у різних закладах освіти по всій Україні, з 2015 року їх було проведено 186.

13-17 квітня 2020 року EdCamp Ukraine провели п'ятиденну онлайн-(не)конференцію для батьківства та вчительства «Антикризовий національний онлайн-EdCamp 2020», присвячену викликам часів пандемії та каратину. Подія зібрала одночасно 10 019 осіб і стала найбільшою освітньою онлайн-подією в історії України. Загалом у програмі було 55 сесій від 65 спікерів за 5 напрямками: дистанційна освіта, освітня політика, фізичне здоров'я і психологічна стійкість, фінансові та правові виклики, педагогіка партнерства. Усього за 5 днів відбулося 80 689 підключень з 22 країн.

Соціально-емоційне та етичне навчання (СЕЕН) базується на філософії й методиці, яка протягом 20 років створювалася, апробувалася і вдосконалювалася міжнародною командою науковців і науковиць *Університету Еморі* (Атланта, США). Підґрунтям для них стали праці з емоційного інтелекту Деніела Гоулмена та кращі світові освітні програми соціально-емоційного навчання (СЕН), а натхненням — заклики Далай-лами до миру, порозуміння, співпереживання та усвідомлення того, що для всіх людських істот спільним домом є планета Земля.

СЕЕН пропонує повноцінну навчальну програму, зосереджену на відточуванні уваги, співпереживанні та етичній чуйності, обізнаності про взаємозалежність, рівність і системне мислення, стійкість та травмоорієнтовані практики. СЕЕН може викладатися як окремий предмет у варіативній частині, бути наскрізно інтегрованою у різні предмети чи застосовуватися в позакласній діяльності.

Програма СЕЕН вже апробована понад 500 педагогами в країнах Америки, Європи та в Індії, зараз проводиться комплексне дослідження ефективності програми. Україна разом з США та Колумбією, де СЕЕН упроваджується на національному рівні, стала частиною такого світового дослідження.

Пілотування програми СЕЕН в Україні відбувається на базі 26 шкіл в рамках загальнонаціонального шкільного експерименту за участі Інституту модернізації змісту освіти, Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук (наказ МОН від 18.11.2019 р. № 1431).

Програма СЕЕН в Україні впроваджується за підтримки Громадської служба миру – GIZ Україна.

